

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
19 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ДИФЕРЕНЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітня програма «Психологія» (ОС Магістр)

Факультет гуманітарно-педагогічний

Розробники: професор кафедри психології, доктор психологічних наук, професор,
Мирослава САДОВА

Київ – 2025 р.

1.Опис навчальної дисципліни

Диференційна психологія (назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Освітній ступінь	Магістр	
Освітня програма	Психологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	134 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета курсу: сприяння вивченню та систематизації знань про індивідуальні, типологічні та групові психологічні відмінності людей, підґрунтя їх формування, структуру і способи прояву; підвищення психологічної культури магістрантів, ознайомлення їх з різними методами діагностики психологічних відмінностей індивідів.

Завдання вивчення дисципліни:

- сформувати в студентів поняття про предмет психології індивідуальних відмінностей;
- висвітлити сутність класичних і сучасних теорій індивідуальних відмінностей;
- ознайомити з основними експериментальними моделями досліджень в цій галузі;

- розглянути основні світові й вітчизняні теорії темпераменту, характеру, структури інтелекту та здібностей людини;
- пояснити причини й закономірності виникнення та формування індивідуальних психологічних особливостей;
- науково обґрунтувати існування індивідуальних відмінностей;
- розвиток мотивації до професійної та науково-дослідної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- методологічні засади диференційної психології;
- експериментальні моделі досліджень в галузі психології індивідуальних відмінностей;
- класифікацію індивідуальних властивостей людини;
- класичні та сучасні теорії темпераменту;
- класичні та сучасні класифікації характеру;
- класичні та сучасні теорії інтелекту;
- конкретні результати наукових досліджень в царині психології темпераменту, характеру і здібностей;
- закономірності впливу індивідуальних відмінностей на діяльність, процес опанування знань, адаптацію людини і відхилення в поведінці;

уміти:

- застосовувати понятійно-категоріальний апарат диференційної психології в процесі аналізу власної навчальної, наукової та практичної діяльності;
- планувати та проводити психодіагностичне дослідження/обстеження, спрямоване на виявлення індивідуальних відмінностей;
- вміти виявляти, аналізувати індивідуальні відмінності та враховувати їх у професійній діяльності психолога;
- співвідносити загальні закономірності й середні тенденції з індивідуальною варіативністю.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1).
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК3)
- Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК4).
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК5).
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 6).
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК7).
- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети (ЗК9).
- Здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК10).

Спеціальні компетентності (СК):

- Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики (СК1).

- Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності (СК3).
- Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік (СК4).
- Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології (СК5).
- Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах (СК6).
- Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності (СК7).
- Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях (СК10).

Досягти таких програмних результатів навчання:

- Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ПРН 1).
- Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів (ПРН 2).
- Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість (ПРН 5).
- Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість (ПРН 6).
- Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях, у тому числі іноземною мовою (ПРН 7).
- Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності (ПРН 10).
- Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності, оцінювати їх ефективність (ПРН 11).

2. Програма та структура навчальної дисципліни для: повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади диференційної психології												
Тема 1. Історія становлення диференційної психології	8	2	2			4	8	2				6
Тема 2. Місце диференціальної психології в структурі сучасного психологічного знання і її предмет	10	2	2			6	10					10

Тема 3. Методологія диференційної психології.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 4. Джерела індивідуальних відмінностей. Інтегральна індивідуальність і її структура.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 5 Дослідження індивідуальних відмінностей в теорії рис.	12	2	2			8	12		2			10
Тема 6. Диференційно-психологічний підхід до вивчення когнітивної сфери.	12	2	2			8	12	2				10
Тема 7. Структура властивостей темпераменту і диспозиційних властивостей особистості.	13	2	2			9	13					13
Разом за модулем 1	75	14	14			47	75	6	4	-	-	65
Змістовий модуль 2. Принципи диференційно-психологічних досліджень												
Тема 8. Диференційно-психологічні дослідження особистості.	10	2	2			6	10	2				8
Тема 9-10. Взаємозв'язок між психологічним і характеристиками, що відносяться до різних сфер.	16	4	4			8	16					16
Тема 11. Цілісний аналіз індивідуальності.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 12. Психологія статевих відмінностей	10	2	2			6	10					10
Тема 13. Психофізіологічні основи індивідуальних відмінностей	10	2	2			6	10		2			8
Тема 14. Формування індивідуальних особливостей в процесі розвитку.	10	2	2			6	10					10
Тема 15. Роль соціальних чинників у формуванні індивідуальних відмінностей.	9	2	2			5	9					9
Разом за модулем 2	75	16	16			43	75	2	4			69
Усього годин	150	30	30			90	150	8	8			134

3. Теми лекцій

П №	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз основних історичних етапів розвитку диференційної психології	2
2	Аналіз методів диференційної психології	2
3	Аналіз методологічного підґрунтя диференційно-психологічних досліджень	2
4	Порівняльний аналіз різних концепцій індивідуальності	2
5	Аналіз індивідуальної поведінки особистості в ситуаціях соціальної взаємодії	2
6	Дослідження когнітивного стилю особистості	2
7	Аналіз структури темпераменту та диспозиційних властивостей особистості	2
8	Аналіз диференційно-психологічних досліджень особистості	2
9-10	Аналіз проявів індивідуального стилю діяльності людини	4
11	Формування висновку про індивідуально-психологічні особливості досліджуваного	2
12	Аналіз відмінностей в емоційній сфері чоловіків і жінок, відмінності у їх здібностях, соціальній активності	2
13	Аналіз методики діагностики властивостей нервової системи Я. Стреляу	2
14	Аналіз переваг і недоліків лонгітюдного, методу поперечних зрізів, та порівняльно-вікового методу	2
15	Аналіз впливу етнокультурного чинника на індивідуальні відмінності, вплив сім'ї на формування індивідуальності	2

4. Теми практичних занять

П №	Назва теми	Кількість годин
1	Аналіз основних історичних етапів розвитку диференційної психології	2
2	Аналіз методів диференційної психології	2
3	Аналіз методологічного підґрунтя диференційно-психологічних досліджень	2
4	Порівняльний аналіз різних концепцій індивідуальності	2
5	Аналіз індивідуальної поведінки особистості в ситуаціях соціальної взаємодії	2
6	Дослідження когнітивного стилю особистості	2
7	Аналіз структури темпераменту та диспозиційних властивостей особистості	2

8	Аналіз диференційно-психологічних досліджень особистості	2
9-10	Аналіз проявів індивідуального стилю діяльності людини	4
11	Формування висновку про індивідуально-психологічні особливості досліджуваного	2
12	Аналіз відмінностей в емоційній сфері чоловіків і жінок, відмінності у їх здібностях, соціальній активності	2
13	Аналіз методики діагностики властивостей нервової системи Я. Стреляу	2
14	Аналіз переваг і недоліків лонгітюдного, методу поперечних зрізів, та порівняльно-вікового методу	2
15	Аналіз впливу етнокультурного чинника на індивідуальні відмінності, вплив сім'ї на формування індивідуальності	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, завдання та основні напрями диференціальної психології.	10
2	Методи диференційної психології.	20
3	Характер як диференційно-психологічна категорія.	10
4	Характеристика індивідуальних відмінностей. Темперамент як психобіологічна основа особистості.	10
5	Здібності в структурі індивідуальності. Інтелект в структурі індивідуальних властивостей. Феномен креативності.	10
6	Типологія особистості	10
7	Психологія статі.	10
8	Професійна компетентність і життєва успішність. Поняття «стиль» в психології.	10

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист лабораторних / практичних, розрахункових / графічних робіт, проєктів;
- пірінгове оцінювання, самооцінювання.

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

- інші види.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1.		
Лекції (за наявності оцінювання)		-
Лабораторна/практичні роботи		10
Самостійні роботи (за наявності)		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Разом за модулем 1		100
Модуль 2.		
Лекції (за наявності оцінювання)		-
Лабораторна/практичні роботи		10
Самостійні роботи (за наявності)		5
Модульна контрольна робота 2.		30
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Разом за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	
Курсовий проєкт/робота (за наявності)		-

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедайннів та перескладання:	<i>НАПРИКЛАД:</i> роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	<i>НАПРИКЛАД:</i> списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	<i>НАПРИКЛАД:</i> відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Садова М.А. Диференційна психологія: ЕНК [для студентів спеціальності «Психологія»]. К.: НУБіП, 2020. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4623>
2. Конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4623>);
3. Садова М.А. Навчально-методичний посібник “Диференційна психологія”. Видавництво “Букаєв О.С.” Одеса. 2020 р. 180 с.

10. Рекомендована література

Основна

1. Садова М. А. Диференційна психологія. Навчально-методичний посібник. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 156 с.
2. Диференційна психологія; за заг. ред. академіка С. Д. Максименка. Підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 432 с.
4. Романевська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів: Новий Світ, 2011. 236 с.
5. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.

Допоміжна

1. Cooper, C. (1997). Individual differences. Oxford, England: Oxford Univeristy Press
2. Gruszka, A., Matthews, G. & B. Szymura (Eds.), (2010). Handbook of individual differences in cognition: Attention, memory and executive control, Springer.
3. Eysenck, M. W. (1994). Individual differences: normal and abnormal. Hove,

England: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

4. Leary, M. & Hoyle, R. H., Eds., (2009). Handbook of individual differences in social behavior. New York, N.Y.: Guilford Press.

5. Lynn C. Ourth. Differential Psychology: A Study of Individual Differences Kendall Hunt Publishing, 2002. 258 p.

6. Pervin, L. A. & John, O. P. (Eds.), (1999). Handbook of personality: Theory and research (2nd ed.) (p. 139-153). New York, NY: Guilford Press.

7. Лобанов А. П. Практикум по общей и когнитивной психологии: практикум Минск : БГПУ, 2014. 144 с.

Інформаційні ресурси

1. Марютина Т.М. Дифференциальная психология. Ч. I: URL: <https://ozon-st.cdn.ngenix.net/multimedia/1021489391.pdf> (дата звернення 10.05.2022).

2. Машков В. Дифференциальная психология человека. URL: <http://bookash.pro/ru/book/127450/differentsialnaya-psihologiya-cheloveka-uchebnoe-posobie-valerii-mashkov> (дата звернення 06.05.2022)

3. Мощенко А. Дифференциальная психология. Лекция 6. Исследование индивидуальных различий в процессе развития. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vwsq3o15BFY> (дата звернення 18.05.2022).